

DVIŠALIŲ SUTARČIŲ DĖL TEISINĖS PAGALBOS TAIKYMAS EUROPOS NOTARINĖJE PRAKTIKOJE: LIETUVOS IR LENKIJOS TEISINĖS PAGALBOS SUTARTIES PAVYZDŽIU

Paweł Czubik

Krokuvos Jogailaičių universiteto profesorius, Krokuvos notaras

ul. Rzepichy 4C, 30-240 Kraków, Polska

El. paštas: pczubik@wp.pl

Lietuvai ir Lenkijai 2004 m. įstojus į Europos Sąjungą, gerokai pasikeitė 1993 m. sutarties „Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose“¹ taikymo būdas ir sritis. Tuo pačiu Europos integravimosi pažanga civilinės teisės srityje lemia minėtosios sutarties laipsnišką taikymo mažėjimą. Daug šios sutarties nuostatų, kartais išstisios dalys ar skyriai, reguliuojantys įvairius civilinės teisės klausimus, neteko prasmės.

Esminių sutarties dalių nuostatos netaikomos dėl galiojančio reglamento dėl bendradarbiavimo renkant įrodymus² (nors teoriškai reglamentas nedraudžia šalims narėms taikyti esančius dvišalius sprendimus³, tačiau iki šiol galiojančių mechanizmų reikšmė labai nedidelė). Daug teisės nuostatų nėra taikomų dėl galiojančio ES reglamento dėl dokumentų įteikimo⁴. Sutarties 37 straipsnis pakeistas reglamento Roma I⁵ nuostatomis, 38 straipsnis – reglamento Roma II⁶ nuostatomis. Daug nuostatų jurisdikcijos klausimais civilinėse bylose pakeitė reglamentų „Briuselis I“⁷ ir „Briuselis II bis“⁸

¹ Oficialusis leidinys „Dziennik Ustaw“ (toliau – Dz. U.), 1994, Nr. 35, 130 d. su pakeitimais.

² 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1206/2001; dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose (EB O. L. L 174 2001-06-27, p. 1–24, *specialusis leidimas lenkų kalba: 19 skyrius, 4 tomas, p. 121–144*).

³ Reglamento Nr. 1206/2001 21 straipsnio 2 dalyje rašoma: „Šis reglamentas netrukdo dviem valstybėms narėms arba keletui jų taikyti arba sudaryti sutartis ar susitarimus dėl tolesnio įrodymų rinkimo palengvinimo, jeigu jie neprieštaruoja šiam reglamentui“.

⁴ 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (dokumentų įteikimas) ir panaikinantį Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1348/2000 (Dz. U. L 324 2007-12-10, p. 79–120).

⁵ 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (ES O. L. L 177 2008-07-04, p. 6).

⁶ 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma II). (ES O. L. L 199 2007-07-31 d., p. 40).

⁷ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo (EB O. L. 2001-01-16, L 12/1).

⁸ 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo, kuriuo keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1347/2000 (ES O. L. L 338 2003 gruodžio 23 d., specialusis leidimas lenkų kalba, 19 skyrius, 6 tomas, p. 243 – klaidų ištaisymas ES O. L. 2009-03-14, L 70/19).

nuostatos. Tačiau vis dar keliolika sutarties nuostatų yra aktualių ir reikšmingų – taip pat iš abipusių notarinių veiksmų pozicijos.

Visiškai taikomos Lenkijos ir Lietuvos sutarties nuostatos santuokos ir jos nutraukimo klausimais. Lenkija netaiko ES galiojančio reglamento dėl glaudesnio bendradarbiavimo⁹ taisyklių, o sutuoktinių ir partnerių turto klausimus sprendžiantys ES aktų projektai dar nėra priimti. Šiuo atveju, reguliuojant Lenkijos ir Lietuvos santykius, tiesiogiai taikomos šeimos kolizinės teisės normos. Ateinančiais metais reikšmės neteks iki šiol galiojantys, paveldėjimo teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai – 2015 m. rugpjūtį bus priimtas Europos reglamentas dėl paveldėjimo¹⁰.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, verta išanalizuoti pagrindinius Lenkijos ir Lietuvos sutarties dėl teisinės pagalbos aspektus, kurie tarpusavio santykiuose iki dabar išlieka aktualūs, net jeigu didžioji sutarties dalis netaikoma dėl kitų galiojančių ES teisės aktų. Čia reikėtų atsieti kartais sutartyse taikomą archajišką modelį ir įvairių sprendimų multiplikacijos riziką, kurie atsiranda dėl įvairių sutarčių paplitimo¹¹. Iš esmės tai prieštarauja tikslui, kuriam šios sutartys buvo sudarytos¹². Nepaisant to, šie aktai turi tiesioginį poveikį notariniams veiksams, būtina juos nagrinėti atsižvelgiant į notarui pateikiamų bylų, su dvigubu – Lenkijos ir Lietuvos – elementu, teisinio statuso turinį.

Taigi, esminės įtakos teisiniams veiksams turi sutarties 15 straipsnis, kuriame nurodoma, kad oficialių dokumentų įrodomoji galia išlieka be jų konsulinio legalizavimo, ir 35 straipsnis susijęs su teisinių veiksmų forma. Pirmoje nuostatoje nurodoma, kad dokumentai turi būti priimami be jokių paliudijimų – taip pat be *apostille* žymų¹³. Tačiau šio straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad teisinių veiksmų dėl nekilnojamojo turto formą nustato susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje yra nekilnojamas turtas, įstatymai. Dėl šios priežasties atsiranda praktinių problemų Lenkijos ir Lietuvos teisiniuose veiksniuose (visų pirma susijusių su įgaliojimais), susijusių su privalomu specifinės (Lietuvos požiūriu) Lenkijoje sudaryto notarinio akto formos taikymu¹⁴. Laimei, kiti teisiniai tarpusavio veiksmai (nesusiję su nekilnojamoju turto) nėra apriboti *rei sitare (daikto buvimo vietos teisės)* principo taikymu, todėl tarpusavio veiksniuose nėra kitų esminių formalių ir teisinių trukdžių (*loci actus* principui taikyti).

Lenkijos ir Lietuvos santykiams svarbu tai, kad dvišalėje sutartyje nurodyta taikytina teisė (sutarties dėl teisinės pagalbos 26 str.) vienareikšmiai lemia sutuoktinių turtinius santykius.

Minėtasis straipsnis nurodo, kad šiuos santykius reguliuoja sutuoktinių nacionalinė teisė (sutartyje ne visai suprantamai nurodyti „Susitariančiosios Šalies, kurios piliečiai yra sutuoktiniai pareiškimo padavimo metu, įstatymai“). Lenkijos Respublikos ir Lietuvos Respublikos piliečių santuokoms tai-

⁹ 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (*ES O.L.* 2010-12-29, L 343/10–16).

¹⁰ 2012 m. liepos 4 d. Tarybos reglamentas Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo (*ES O.L.* 2012-07-27, L 201/107–134).

¹¹ Sutartį dėl teisinės pagalbos Lietuvos Respublika sudarė ne tik su Lenkija, bet ir su Armėnija, Azerbaidžanu, Baltarusija, Kinija, Estija, Kazachstanu, Latvija, Moldova, Rusija, Turkija, Ukraina ir Uzbekistanu. Lenkija tokias sutartis yra sudariusi su daugiau kaip 40 pasaulio šalių – jų taikymo sritis yra įvairi, apie 20 sutarčių atvejų taikomos kolizinės normos, kurios neteko savo reikšmės taikant įvairias ES šalių sutartis.

¹² CZEPELAK, M. *Umowa międzynarodowa jako źródło prawa prywatnego międzynarodowego*. Varšuva, 2008, p. 156.

¹³ Kurios taikomos pagal Hagos konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo (*Dz. U.* 2005, Nr. 112, 938 d.) nuostatas. Šios konvencijos 3 straipsnio antrame sakinyje aiškiai nurodoma, kad paminėto formalumo negalima reikalauti, kai pagal dviejų ar kelių susitariančiųjų valstybių susitarimą dokumento nereikia legalizuoti. Šis atvejis atitinka Lenkijos ir Lietuvos santykius.

¹⁴ Žr.: CZUBIK, P. Lietuvoje parengtų dokumentų naudojimas notariniams veiksams Lenkijoje atlikti ir Lenkijos nekilnojamojo turto registro teismuose (*rei sitare* taikymas, konsulinio legalizavimo panaikinimas). *Notariatas*, 2014, t. 17, p. 35–38.

kytini yra tos valstybės įstatymai, kuri yra sutuoktinių gyvenamoji vieta. Jeigu nei Lenkija, nei Lietuva nėra bendra gyvenamoji vieta, kompetentingas yra teismas tos šalies, kurioje pradėta byla. Sąvoka „byla“ turėtų būti naudojama taip pat apibūdinant Lenkijos arba Lietuvos notaro atliekamus veiksmus. Tai, kurios šalies notaras atliks veiksmus, lems taikomą teisės sistemą.

Sutartyje taikoma archajiška galimybė „skaldyti“ sutuoktinių turimą turtą. Atsižvelgiant į sutarties 26 straipsnio 5 dalį, kurioje nurodoma, kad sutuoktinių turtiniams santykiams dėl nekilnojamojo turto taikomi įstatymai tos susitarančiosios šalies, kurios teritorijoje yra tas turtas (*lex rei sitae*).

Šiuo atveju būtina pažymėti, kad tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje taikoma ribota sutuoktinių turtinių santykių formavimo laisvė. Šių, kaip ir daugelio kitų šalių, teisės sistemai didelę įtaką turėjo vokiečių modelis. Šiose šalyse turtiniai santykiai (neatsižvelgiant į pagrindinę sutuoktinių turtinę santvarką) gali būti formuojami tik pagal kelis kodekse numatytus pavyzdžius¹⁵.

Tačiau tiek Lenkijai, tiek Lietuvai yra galimybė pasirinkti kompetentingą teisę ir pagal ją formuoti turtinius santykius. Lietuvai taikytiną teisę galima pasirinkti iš keturių teisės sistemų, t. y. nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, valstybės, kurioje jie planuoja gyventi, teisę (šis sprendimas labai liberalus), santuokos sudarymo vietos valstybės teisę arba valstybės, kurios pilietis yra bent vienas iš sutuoktinių, teisę¹⁶. Jeigu pasirinkimo nėra, turtinius santykius reguliuoja nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, jeigu tokios nėra, taikoma valstybės, kurios piliečiai yra abu sutuoktiniai, teisė, jeigu ir tokios nėra – santuokos sudarymo vietos valstybės teisė¹⁷. Verta dėmesio yra tai, kad Lietuvos kolizinės teisės normos gali riboti pasirinktos taikytinos teisės taikymą sprendžiant nekilnojamojo turto klausimus, neatitinkančius *rei sitare* principo¹⁸. Pagal Lenkijos tarptautinę privatinę teisę (52 straipsnį) galima pasirinkti taikytiną teisę sutuoktinių turtiniams santykiams reguliuoti – sutuoktiniai gali pasirinkti nacionalinę teisę arba šalies, kuri yra nuolatinė gyvenamoji vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta, teisę. Pasirinkti galima prieš sudarant santuoką. Nepasirinkus tinkamo varianto, šie santykiai nustatomi pagal keturių pakopų jungiamųjų veiksnių taisyklę. Pirma, jiems taikoma bendros šalies nacionalinė teisė, jeigu sutuoktiniai yra skirtingų šalių piliečiai – šalies, kuri yra nuolatinė sutuoktinių gyvenamoji arba įprastinė gyvenamoji vieta, teisė, ir, *in fine*, jeigu nėra bendros gyvenamosios vietos – šalies, su kuria sutuoktiniai koku nors būdu glaudžiausiai susiję, teisė – šis jungiamasis veiksnys suteikia labai daug interpretavimo galimybių.

Tačiau būtina pažymėti, kad nagrinėjami Lietuvos ir Lenkijos kolizinės teisės aspektai netaikomi Lenkijos ir Lietuvos tarpusavio santykiams. Juos pakeičia anksčiau nagrinėtos sutarties dėl teisinės pagalbos reguliacijos, kurios Lenkijos ir Lietuvos tarpusavio santykiuose nepalieka galimybės taikyti pasirinktą taikytiną teisę.

Nagrinėjamos srities sutarties dėl teisinės pagalbos kompetencija taip pat gali artimiausiu metu baigtis. Planuojama priimti reglamentą dėl turtiniams sutuoktinių santykiams taikytinos teisės. Pagrindinių sąvokų interpretavimas (santuokos sąvoka), o ne pati akto esmė lemia, kad atidėliojama priimti šį reglamentą. Būtina pažymėti, kad, kaip nurodoma dokumento projekte, turtiniams santykiams taikytina teisė bus sutuoktinių pasirinkta teisė. Pasirinkimas apribojamas keliais kolizinės teisės jungiamaisiais veiksniais. Taip pat nurodoma taikytina teisė jos nepasirinkus (tuo atveju siūloma taikyti kelių pakopų jungiamųjų veiksnių taisyklę)¹⁹. Projekte išryškėja įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisės dominavimas – tiek pasirinkimo atveju, tiek, jeigu tokio pasirinkimo nėra, taikant kelių pakopų jungiamųjų veiksnių taisyklę.

¹⁵ SOKOŁOWSKI, T. *Swoboda intercyzy. Zakres modyfikacji małżeńskich ustrojów majątkowych*. Varšuva, 2013, p. 84, 91.

¹⁶ Žr.: Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.28 straipsnio 2 dalis (2000 m. liepos 18 dienos įstatymas – Nr. VIII-1864).

¹⁷ Žr.: Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.28 straipsnio 1 dalį.

¹⁸ Žr.: Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.28 straipsnio 4 dalį.

¹⁹ Žr. projekto 16 ir 18 straipsnius.

Be to, būtina pažymėti, kad, kaip buvo minėta įžangoje, Lenkijoje netaikomas ES santuokos nutraukimo reglamentas (Roma III)²⁰. Tik keletas ES šalių šį reglamentą patvirtino glaudesnio bendradarbiavimo sumetimais. Tai reiškia, kad Lenkijos ir Lietuvos santykiuose santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium klausimams taikytina teisė yra atitinkamos sutarties dėl teisinės pagalbos nuostatos (27 ir 28 str.). Lenkijai pradėjus taikyti reglamento nuostatas, ką Lietuva jau yra įgyvendinusi²¹, analogiškai kaip kitų kolizinės teisės reglamentų atveju, tam tikri dvišalės sutarties nuostatai netektų savo galios. Notariniams veiksams šio reglamento reikšmė yra antraeilė.

Tam tikros reikšmės notariniams veiksams turi 29 straipsnis, teisinius santykius tarp tėvų ir vaikų pavedantis reguliuoti susitariančiosios šalies, kurios pilietis yra vaikas, įstatymams, bei 32 straipsnis, nurodantis, kad globotinam arba rūpintinam asmeniui globos ir rūpybos bylose taikytina jo nacionalinė teisė.

Sutarties dėl teisinės pagalbos 36 straipsnis, kuris nurodo, kad *rei sitae* principas taikomas teisiniams santykiams dėl nekilnojamojo turto, gali turėti reikšmės notariniams veiksams, pvz., kaip pagrindas užkirsti galimybę pasirinkti taikytiną teisę įgaliojimams, o tokia galimybė nurodoma Lenkijos tarptautinės privatinės teisės 23 straipsnyje.

Pamatinę, nors ribotą laiko požiūriu, nes galiojančią iki 2015 m. rugpjūčio, reikšmę Lenkijos ir Lietuvos tarpusavio teisiniams veiksams turi sutarties dėl teisinės pagalbos nuostatos, nurodančios taikytiną teisę sprendžiant paveldėjimo klausimus. Šiuo metu šios nuostatos tarpusavio santykiuose panaikina paskirų šalių – atitinkamai Lenkijos ir Lietuvos vidaus kolizinės teisės – nuostatas dėl paveldėjimo. Netaikoma Lenkijos tarptautinės privatinės teisės 64 straipsnio 1 dalis, kuri nurodo galimybę pasirinkti taikytiną teisę paveldėjimo bylai. Šiuo atveju paveldėjimo bylai būtų galima pasirinktinai taikyti palikėjo nacionalinę teisę, jo nuolatinės arba įprastinės gyvenamosios vietos šalies veiksmo sudarymo arba mirties momentu teisę. Nepasirinkus, pagal 64 straipsnio 2 dalį taikomi susitariančiosios šalies, kurios pilietis buvo palikėjas mirties momentu, įstatymai. Lietuvos teisės aktai, kitaip nei Lenkijos, nenumato galimybės pasirinkti taikytinos teisės paveldėjimo santykiams reguliuoti, tačiau atskleidžia kolizinį paveldėjimo objekto dalumą. Paveldėjimo santykiams reguliuoti taikoma mirusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos jo mirties momentu šalies teisė. Tačiau nekilnojamojo turto atveju paveldėjimui taikomas *rei sitare* principas²².

Mechanizmai, kurie besąlygiškai turėtų būti taikomi Lenkijos ir Lietuvos tarpusavio santykiams, pagal sutarties dėl teisinės pagalbos 40 straipsnį nurodo, kad kilnojamojo turto paveldėjimo teisę reguliuoja susitariančiosios šalies, kurios palikėjas buvo pilietis jo mirties momentu, įstatymai²³, o nekilnojamojo turto atveju taikytina to turto buvimo vietos šalies teisė. Šios nuostatos 3 dalyje taip

²⁰ Žr. 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (*ES O.L.* 2010-12-29, L 343/10-16).

²¹ Lietuvai šis reglamentas taikomas nuo 2014 m. gegužės 22 d. Žr.: 2012 m. lapkričio 21 d. Komisijos sprendimą 2012/714/ES, kuriuo patvirtinamas Lietuvos prisijungimas prie tvirtesnio bendradarbiavimo santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje (*OL L* 323, 2012 11 22, p. 18).

²² Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.62 straipsnis.

²³ O nacionalinės teisės nuostatos (tų veiksmų įgyvendinimo momentu), kaip ir sutarties 42 str. 1 d., sprendžia testamentinio veiksmo (sudarant ir atšaukiant testamentą) bei ydingo valios pareiškimo teisinių padarinių klausimus. Su testamentu susijusiems veiksams taikoma nacionalinė teisė – pakanka, kad būtų taikomi veiksmo atlikimo vietos formalūs reikalavimai. Būtina atsižvelgti į tai, kad sutartis dėl teisinės pagalbos šį klausimą reguliuoja griežčiau nei Hagos konvencijos nuostatos teisės kolizijos testamentinės valios srityje (*Dz. U.* 1969, Nr. 34, 284 d.). Tai kelia doktrinos pobūdžio abejonių, susijusių taip pat su šių reguliavimų galiojimo apimtimi. Šia tema žr.: CZEPELAK, M. *Umowa między narodowa* <...>, p. 300–302. Tačiau būtina pažymėti, kad testamentinės valios formos atitiktis sutartyje nurodytai teisei (alternatyvus *legis patriae* ir *legis loci actus* taikymas) rodo jo atitiktį vienai iš minėtos Hagos konvencijos 1 straipsnyje nurodytų teisės sistemų. Žvelgiant iš Lenkijos notaro ir Lietuvos notaro perspektyvos, esminis yra testamentu formalus veiksmingumas atliekant veiksmus užsienyje – šį veiksmingumą užtikrina tiek dvišalės sutarties, tiek minėtosios daugiašalės sutarties nuostatos.

pat nurodoma, kad „paveldimo daikto priklausymą kilnojamajam arba nekilnojamajam turtui numato susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje yra tas turtas, įstatymai“ – paskirų šalių teisėtvarkos klasifikavimo skirtumų nėra, praktikoje tai neturi didesnės reikšmės.

Nepaisant pasitaikančių netinkamų sprendimų, būtina taip pat pabrėžti, kad sutartyje dėl teisinės pagalbos nurodant taikytiną teisę paveldėjimo santykiams reguliuoti, šaliai atimama galimybė pasirinkti sutarties šalies kolizinės teisės nuostatų paveldėjimui taikytiną teisę. Pasirinkus taikytiną teisę (taikant Lenkijos tarptautinės privatinės teisės nuostatas), paveldėjimo bylą nagrinėjantis teismas į tai neatsižvelgs²⁴.

Padėtis visiškai pasikeis 2015 m. rugpjūčio 17 d., kai įsigalios Europos reglamentas dėl paveldėjimo. Reglamente numatytas taikytinos teisės pasirinkimas (*nota bene* siauresnio pobūdžio nei galiojantis Lenkijos tarptautinės privatinėje teisėje) taps Europos teisinės erdvės realybe. Jeigu nebus galimybės pasirinkti, pagrindinis jungiamasis veiksnys bus įprastinės gyvenamosios vietos palikėjo mirties momentu šalies teisė. Šis sprendimas artimas Lietuvoje galiojantiems teisiniams mechanizms (toks jungiamasis veiksnys Lietuvos teisėje taikomas kilnojamojo turto paveldėjimo santykiams reguliuoti). Europos teisė, anksčiau nurodyta data, atsisakys paveldėjimo statuso ir jurisdikcijos dalumo bei to padarinių paskirose šalyse. Todėl šioje srityje pasikeis tiek Lietuvos, tiek Lenkijos civilinio proceso kodekso mechanizmai²⁵.

Kitais atvejais sutartis dėl teisinės pagalbos, nors nustos galioti daug jos nuostatų (dėl įvairių ES teisinių sprendimų), bus svarbi teisinė priemonė, kuri lems Lenkijos ir Lietuvos notarinį bendradarbiavimą. Į šią sutartį ir šalies teisės įstatymų panaikinimą privalo atsižvelgti abiejų šalių notarai. Netyčinis jos nuostatų netaikymas (pvz., sutuoktinių turtinių santykių formavimo byloje) gali esmingai pažeisti į notarą besikreipiančių asmenų teises.

Įteikta 2014 m. rugsėjo 15 d.

Priimta publikuoti 2014 m. spalio 15 d.

²⁴ WYSOCKA-BAR, A. *Wybór prawa w międzynarodowym prawie spadkowym*. Varšuva, 2013, p. 105–106.

²⁵ Žr.: Lenkijos Respublikos civilinio proceso kodekso 1107¹, 1108 ir 1110² str. (*Dz. U.* 1964, Nr. 43, 296 d. su pakeitimais).